

PREDMET I CILJ ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja u radu je interna revizija kao funkcija internog nadzora koja obezbijeduje praćenje procesa upravljanja rizicima, kroz svoju mehanizme i svojim nalazima ona ga dokumentuje, unaprijeđuje proces svojim preporukama, a olakšava i njegovu integraciju kroz brojne usluge savjetovanja kojima upoznaje različite organizacione nivoe sa metodama upravljanja rizicima i podiže svijest čitave organizacije o značaju upravljanja rizicima preduzeća.

Polazi se od činjenice da svako preduzeće, bilo da je profitno ili neprofitno orijentisano ka stvaranje vrijednosti, prije svega za svoje vlasnike ali, takođe, i za ostale zainteresovane strane (zaposlene, kupce, dobavljače, poverioce, državu). S obzirom na to da, u okruženju u kojem posluje, preduzeću nije unaprijed zagaranovan opstanak i razvoj, suočavanje sa neizvjesnostima je stalni izazov za rukovodstvo preduzeća koje mora definisati prihvatljiv nivo neizvjesnosti, odnosno rizika. Tako upravljanje rizicima, odnosno definisanje strategije preduzeća prema rizicima kojima je izloženo, postaje nužan preduslov i pretpostavka za ostvarivanje postavljenih ciljeva. Ono omogućava preduzeću da identifikuje i razumije rizike kojima je izloženo, te da kreira i sprovede efikasna rješenja za spriječavanje pojave gubitaka ili ublažavanje potencijalnih negativnih posljedica izloženosti riziku.

Interna revizija dobija sve više na značaju u posljednjih nekoliko godina. Kao odgovor na svakodnevna dešavanja i novonastale potrebe menadžmenta, ova poslovna funkcija, kao dodatni, viši nivo nadzora nad cjelokupnim poslovanjem preduzeća, od početne usmjerenosti na formalno i detaljno ispitivanje svrsishodnosti, urednosti i pouzdanosti računovodstvenih informacija, razvila se u proaktivnu funkciju koja pruža dvije vrste usluga - usluge uvjeravanja i savjetodavne usluge.

Cilj perspektive razvoja interne revizije je da naglasi značaj *ljudskog faktora*, jer je on taj u kome leži ključ uspješnosti ne samo poslovanja organizacija, već i same interne revizije. Glavni faktor koji danas pravi razliku među organizacijama jeste radna snaga, a najuspješnije organizacije su upravo one koje efektivno upravljaju svojim ljudima. Budućnost interne revizije bi mogla biti upravo u identifikovanju uticaja *ljudskog faktora* na sisteme internih kontrola, upravljanje rizicima i upravljanje uopšte, te promjena fokusa sa forme (sistema i procesa) na suštinu (ljude kao kreatore i nosioce sistema i procesa).

Upravljanje rizicima preduzeća osigurava postojanje kako procesa postavljanja ciljeva, tako i procesa povezivanja ciljeva sa misijom i vizijom preduzeća, a sve to polazeći od njegove sklonosti ka rizicima. Upravljanje rizicima preduzeća nije proces koji se odvija strogo definisanim redoslijedom u kome jedna komponenta utiče samo na onu narednu. Ovdje je riječ o višesmjernom, multidimenzionalnom procesu u kome svaka komponenta utiče na one ostale.

Efikan proces upravljanja rizicima zahtjeva od menadžmenta da izabere one odgovore za koje se očekuje da će držati vjerovatnoću i uticaj rizika unutar definisanih granica tolerancije rizika.

Interni revizori igraju posebno važnu ulogu u nadziranju procesa upravljanja rizicima preduzeća i kvaliteta njegovog funkcionisanja. Uloga internog revizora zavisi od toga čime se dodaje najviše vrijednosti sa aspekta potrebe da se procjeni i unaprijedi proces upravljanja rizicima. To je u mnogome povezano sa načinom kako se organizacija postavlja prema rizicima i kako je taj stav ugrađen u njeno poslovanje.

Proces upravljanja rizicima preduzeća je odgovornost svih zaposlenih unutar organizacije i stoga bi trebalo da bude eksplicitno ili implicitno obuhvaćen opisom svačijeg posla. Praktično svo osoblje proizvodi informacije koje se koriste u procesu upravljanja rizicima ili preduzima aktivnosti koje su neophodne za upravljanje rizicima. Isto tako, sve osoblje je odgovorno i da izvještava više nivoe o rizicima kao što su neki konkretni problemi u radu, kršenje kodeksa ponašanja, drugih politika ili nezakonite radnje.

Cilj rada je da ukaže na činjenicu da je danas posebno izražena potreba za fokusiranjem interne revizije na rizike ili, bolje rečeno, na stvaranje dodane vrijednosti, kroz pružanje informacija potrebnih za prepoznavanje, razumijevanje i procjenu potencijalnih rizika. Glavni doprinos ovakve usmjerenosti revizije na *pristup koji se zasniva na rizicima* (eng. risk-based approach) jesu informacije koje, upravo zbog načina na koji se do njih došlo, imaju veću vrijednost za menadžment u procesu odlučivanja.

Za većinu organizacija efekti koje rizici nose predstavljaju 'dvije strane istog novčića'. Oni mogu podići preduzeće, ukoliko ono iskoristi određene šanse povezane sa rizikom, ili ga mogu paralizovati svojim negativnim efektima i toliko zaplašiti da ono nije u stanju da prevaziđe prepreke i nastavi dalje svoj razvoj. Prema tome, rizici se sastoje od percipiranih pretnji koje preduzeće nije izbjeglo i šansi koje nisu u

potpunosti iskorištene. Suština je u tome da se minimiziraju propusti 'napadajući' poznate probleme koji su do njih doveli, a maksimiziraju konkurentske prednosti 'napadajući' sve što sprečava preduzeće da iskoristi ove prednosti.

HIPOTEZE RADA

- Sposobnost upravljanja rizicima često predstavlja ključnu razliku između kompanija koje opstaju i napreduju i onih koje se spotiču i, u najgorem slučaju, propadaju.

- Uloga interne revizije u procesu upravljanja rizicima varira od organizacije do organizacije i u zavisnosti od stepena razvijenosti samog procesa.

- Procesi upravljanja rizicima i revizije ovih procesa će se razlikovati od ogranizacije do organizacije ne samo zbog razlika u stepenu razvijenosti upravljanja rizicima već i zbog različitog načina rada u tim organizacijama.

METODE ISTRAŽIVANJA

Istraživanje validnosti definisanog hipotetičkog okvira rada zahtjeva primjenu odgovarajuće metodologije koja će omogućiti dolaženje do relevantnih i tačnih podataka kao i njihova obrada i povezivanje u određene misaone postupke i zaključke.

U skladu sa tim rad sadrži metodološki skup koji se sastoji od različitih opštih naučno-istraživačkih metoda i tehnika istraživanja koja su u istraživanju primjenjena.

Od opštih naučno-istraživačkih metoda u radu su korišćeni:

- analize, koje su obezbijedile da se složenije pojave bolje sagledaju tako što će se raščlaniti na sastavne dijelove, i na taj način otkiti vezu između podsisteme;

- sinteza, koja će omogućiti povezivanje sastavnih dijelova pojava i sistema u cjelinu, na osnovu čega će se donijeti ispravan zaključak o njihovom odnosu;

- indukcija, kao postupak zaključivanja od opšteg ka posebnom;

- dedukcija, kao postupak logičkoga zaključivanja od opšteg ka posebnom, prilikom čega će se izvođenje zaključka vršiti tako što će se na osnovu opštih

osobina zajedničkih grupa pojava, izvoditi stavovi koji se odnose na određene i posebne pojave;

- generalizacija, na osnovu shvatanja posebnih osobina, uticaja i odnosa pojava donosi generalni, tj. opšti zaključak;

- specijalizacija, kao metod logičkog objašnjavanja kod koga u procesu naučnog zaključivanja i mišljenja dolazi do identifikovanja specifičnih veza na osnovu opštih odredbi.

Osim navedenih metoda naučno-istraživačkog rada. Prilikom izrade master teze korišćene su i odgovarajuće tehnike istraživanja, i to:

- istorijski metod kod istraživanja istorijskog razvoja međunarodne likvidnosti;
- analiza sadržaja raznih izvora – knjiga, članaka, izvorna prava i
- metod komparacije prilikom upoređivanja statističkih podataka u raznim vremenski periodima i između različiti oblasti i zemalja.

STRUKTURA RADA

Master rad je napisan na 120 stranica formata A4, font Arijel, sadrži 14 ilustracija i 62 izvora korišćenja literature.

Rad se sastoji iz UVODNOG I TRI DIJELA.

UVODNI DIO posvećen je predmetu i cilju istraživanja, hipotezama rda, metodama koje su korišćene u istraživanju i strukturi rada.

PRVI DIO rada pod naslovom SAVREMENI PRISTUP UPRAVLJANJA RIZIKOM napisan je na 24 stranica i sadrži četiri ilustracije. Ovaj dio počinje sa naslovom Upravljanje rizicima u preduzeću gdje se iznosi Pojmovno određenje i definisanje, Komponente upravljanja rizicima preduzeća (interno okruženje, postavljanje ciljeva, identifikacija događaja, ocjena rizika, reagovanje na rizike, kontrolne aktivnosti, informacije i komunikacija, nadzor i povezanost sa ciljevima preduzeća), slijedi razrada Uloge i odgovornosti upravljanja rizicima preduzeća, Spone između korporativnog upravljanja i ERM modela kroz Raspored odgovornosti izmmeđu korporativnog upravljanja, Uloge Odbora direktora u upravljanju rizicima, Uloge menadžmenta u upravljanju rizicima, Uloge internih i eksternih revizora u

upravljanju rizicima, Komunikacija o procesu upravljanja rizicima i Perspektive razvoja korporativnog upravljanja rizicima preduzeća.

DRUGI DIO rada pod naslovom INTERNA REVIZIJA napisan je na 62 stranice i sadrži 10 ilustracija. Razmatranje tematike interne revizije počinje sa naslovom Interna revizija koja proces upravljanja rizicima kroz Promijenjene fokusa interne revizije, i Okvira za upravljanje rizicima. Slijedi razrada tematike koja se odnosi na ulogu interne revizije sa aspekta zrelosti procesa upravljanja rizicima, Utvrđivanje prihvatljivog nivoa rizika, Samostalna procena rizika i kontrola, Razvijanje pristupa interne revizije (pravilnik interne revizije, revizijski planovi zasnovani na rizicima, preliminarni pregledi, plan angažovanja, registri poslovnih rizika i revizijski dokazi i Izvještavanje o rezultatima revizije procesa upravljanja rizicima.

TREĆI DIO master rada posvećen je RAZVOJU INTERNE REVIZIJE , i u tom cilju najprije se razmatraju Perspektive razvoja interne revizije, kako vodeći stručnjaci na polju interne revizije gledaju na njenu budućnost i perspektive razvoja, ljudski faktor, sa svim svojih internim sadržajima (intelektualnim, iskustvenim, emotivnim, duhovnim), kao ključni element svakog procesa i svakog sistema. Cjelokupnu tematiku razvoja je prikazana kroz sljedeće naslove: Konzensus vodećih stručnjaka iz oblasti interne revizije, Značaj ljudskog faktora, Razumijevanje ljudskog ponašanja, Upravljanje ljudskim ponašanjem i Doprinos interne revizije.

Nakon navedenih tri dijela rada dat je Zaključno razmatranje i spisak od 62 izvora korišćene literature u izradi rada.